

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

102. Quæ falsitas vitiet rescriptum in quacumque dispensatione? Et hic
apponuntur aliquæ regulæ, ex quibus multis casus Confessarij, &
Responsores casuum conscientiae extricare poterunt. Ex p. 4. tr. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

principio
que ad huc.

deus non possit facile sibi aequalem inuenire; peti-
tū num dispensatio sit valitura, si antequam dispen-
sauerit is, cui committitur, sufficientem dorem com-
parauerit? Respond. videri verius non valere, vt docet
Sanchez *lib. 8. disp. 30. num. 12.* quia antequam in-
ferior seipsa dispensauerit, dispensatio nondum est
perfecta, censeturque adhuc in fieri, atque cessante
causa, antequam perfecta sit dispensatio, vt ex com-
muni Doctorum tradit Sanchez *supra*.

3. Dubitari verò potest, an sufficiat causam sub-
fuisse, cum dispensatur, an verò etiam requiratur, vt
perseueret, dum initur matrimonium? Sanchez *su-
pra, n. 14.* censet requiri, vt perduret vtroque temporis;
sed non est improbable sufficere si subsuerit tempore
dispensationis, quod etiam censet probabile Sanchez
supra in fine, num. 13. quia per hanc dispensationem
homo legitime eximitur à lege, ergo potest validè
matrimonium inire, quamuis cesset causa, propter
quam dispensatio est impetrata. Huculque Præposi-
tus. Vide etiam Hurtadum *de Matrim. d. sp. 26. diffi-
c. n. 14.* & Basilium *lib. 8. c. 20.*

RESOL. CII.

Qua falsitas vitiet rescriptum in quacunque dispen-
satione?

Et hic apponuntur aliqua regula, ex quibus multos
casus Confessorij, & Responsores casuum conscientia
extricare poterunt. Ex part. 4. tract. 4. & Misc.
Ref. 53.

§. 1. **H**æc quæstio est quotidiana pro materia
dispensationum ad Ordines, matrimonia,
&c. ideo hic ponam regulas aliquas, ex quibus mul-
tos casus Confessorij & Responsores casuum conscientia
extricare poterunt.

2. Dico igitur primò quòd si in rescripto appo-
natur vnica causa, illa finalis, & non motiua censen-
da est, & ideo si falsa erit, vitabit rescriptum, quia
censetur Papa priuilegium & dispensationem velle
concedere ex causa allegata, etiam si ex motu proprio,
& ex causa scientia dicat concedere. Ita Castrus Pa-
laus *in opere morali tom. 1. tract. 3. d. sp. 6. punct. 16.
§. 3. num. 1.* Gutierrez *canon. qq. lib. 2. c. 15. num. 103.
& 104.* Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 21.
n. 41.* & alij.

3. Dico secundò illorum taciturnitatem impe-
dire concessionem, quæ à iure, stylo, & consuetudine
mandantur exprimi, & illorum expressionem falsam
vitare concessionem quibus secundum ius, stylum,
& consuetudinem mouetur Princeps in rescripto
concedendo, ita vt iure cautum sit quòd eis expressis
gratiam Princeps non concessisset. Ita Gaspar *de
benef. tom. 2. part. 8. c. 3. n. 20.* Castrus *ubi supra num. 3.*
Salas *de legib. d. sp. 20. sect. 15. num. 115.* & Pontius
ubi infra.

4. Dico tertio, quòd si plures causæ proponantur,
si vtraque est insufficientis per se, & integrit vniam
causam sufficientem, si aliqua earum est falsa, corrumpit
dispensatio, quia illis nititur voluntas dispensantis;
iudicabitur autem vtramque esse insufficientem,
quando ex quacunque illarum seorsim non solet
concedi dispensatio. At si vna causa sit sufficiens ex
consuetudine & stylo, & ea vera, alia verò quæ addi-
tur sit falsa, communior sententia est quòd valet dispen-
satio, nec vitatur rescriptum. Ita Basilium Pontius
de matrim. lib. 8. c. 17. §. vlt. num. 41. Sanchez *loco cit.
n. 32.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. de voto c. 27. n. 11.*
licet Castrus Palaus *ubi supra §. 5. n. 2.* hoc intelligat
de causa extrinseca dispensationis, & quæ per se non
solet mouere Principem ad dispensationem conce-

Sup. hoc pro-
motu proprio
posito in
textu huius
§. late infra
in Ref. 105.
& pro parte in Ref.
127. §. 1. ad
medium.

Sup. hoc le-
ge supra do-
ctrinam Ref.
99 & §. eius
secundæ nor.
& in Ref. 91.
& Itaque &c.

Sup. hoc in
Ref. 2. not.
seq. §. Vnde.
& in alio §.
eius aano.

Sup hoc in-
fra in Ref.
117. & 118.

dendam, quis dicere poterit hic & nunc ex vtraque
simul motum non esse. Ita ille. Sed Pontius *ubi supra*
absolutè loquitur, & confirmat supradicta Laurentius
Portel *in resp. mor. part. 3. cas. 8. num. 2.* vbi docet,
quòd quando in rescripto narrantur plures causæ
copulatiuæ, quorum alæ veræ sunt, alæ falsæ, spe-
ctanda est causa qua nititur rescriptum, cæque exi-
stente vera, non obstat cæterarum falsitatem; & ad-
dit, quòd cum causæ narrantur disiunctiuè, sufficit
alteram esse veram, ne rescriptum sit subreptitum.

5. Dico quartò, quòd in dubio an sit causa finalis,
quæ exprimitur in rescripto, seu dispensatione per-
tinet ad ipsam dispensationem intrinsecè, an verò
solum impulsiuæ & motiua extrinsecè dispensationem
concernens censendum est esse motiuam, & non
finalem, quia semper stare debet præsumptio in fau-
orem valoris actus. Et idem dicendum est, cum du-
bium est, an dispensatio valida sit, quia dubium est,
an causa falsò allegata sit finalis. Ita Castrus *loco cit.
19. §. 5. num. 3.* & Portel *ubi supra*, qui citat Sanchez
de matrim. lib. 8. disp. 21. num. 20. & 25. licet Villa-
lobos *in summa tom. 1. tract. 2. diffi. 43. num. 7.* cum
Molina contrarium sentiat; sed vtraque opinio est
probabilis.

RESOL. CIII.

An expressio falsi vitiet dispensationem?

Et pro praxi explanantur aliqui casus particulares,
& alij deducuntur, & annotantur. Ex part. 8. tit. 3.
Ref. 61.

§. 1. **S**uperius diximus, quando taciturnitas vitii,
Stredat dispensationem inualidam, & multos
casus in particulari tractauimus: nunc è contra vi-
dendum, quanam expressio falsi noceat dispensationi,
& postea ad casus particulares deueniemus. Prima
sententia affirmat, dispensationem esse irritam, & in-
ualidam, etiam si causa falsò expressa sit impulsiuæ,
quia scilicet, eà non leniter mouetur Princeps ad
gratiam concedendam, quamuis, ea non narrata,
etiam concessisset. Ratio est, quia litteræ concessionis
habent tacitam conditionem, si præces veritate ni-
tantur, cap. 2. de rescriptis. Cuius signum est quia Pon-
tiffex prius narrat in suis litteris ea, quæ pars propo-
suit, & postea subdit, si ita est dispensatum.

2. Probatur etiam hæc sententia ex cap. postulasti
de rescriptis, (quod iuxta multorum sententiam in-
telligitur de omnibus gratiis) vbi refertur, quendam
à Pontifice obtinuisse beneficium, tacendo vicariam
perpetuam victui sufficientem, quam possidebat; &
consultus Pontifex respondit, gratiam fuisse subrepti-
tiam, cum tamen causa silentio prætermissa non vi-
deretur esse finalis, sed impulsiuæ. Et confirmatur ex
cap. non potest, in princip. & cap. si motu proprio, de
prebendis in 6. & cap. si proponente, de rescriptis,
vbi hæc doctrina expresse continetur. Ita sentiunt
Macardus de probationibus *consil. 846. num. 1.* Gu-
tierrez *question. Canon. lib. 1. cap. 15. num. 12.* Et eidem
sententiæ adhæret Rebellos *2. part. de obligationibus
instit. lib. 3. de impedimentis matrimonij, q. 5. sect. 4.
num. 25.*

3. Sed mihi placet opinio, quæ docet solius causæ
finalis, non autem impulsiuæ falsæ expressione dispen-
sationem irritari, quæ sententia probabilior est, &
conformior dictis de taciturnitate veritatis. Hanc
docet Ioannes Medina *C. de rebus restitut. q. 2. ad
4. & 5. argumentum*: vbi ait, donationem factam
ob causam falsam finalem esse nullam; scilicet factam
ob causam impulsiuam: eadem autem ratio est de
dispensatione, & quacumque alia gratia.

4. Prior